

חגית רוזנבאום
לתגובות: Hagitr72@gmail.com

גוש תקיף

הם היו הקודקודים של תנועות המחאה האלטרנטיביות, האנשים שניסו להוביל מאבק בדרך מיליטנטית מזו של מועצת יש"ע - אך נאלצו לראות באכזבה את דרך המיינסטרים נכשלת ואת גוש קטיף נחרב. במפגש מיוחד, חמישה ממנהיגי המחאה מספרים על תחושת הבגידה שחוו, עדיין מאמינים שהיה אפשר לעצור את הגירוש, ומסכימים שממרחק של שני עשורים, הדרך שהובילו ניצחה

←
"עד שמועצת יש"ע נכנסה למאבק ושאבה אותנו, כל אחד נאבק איך שרצה". מימין לשמאל: בעז העצני, מוסה כהן, גדי בן זמרה, עוז קדמון והרב יעקב סביר

צילומי כתבה: ניצי אילן

היה חם בבית הקפה שבו התכנסנו לשיחה, אבל אף אחד מהמשתתפים לא העז להתלונן. "מה יש, בכפר מימון היה יותר חם!" הם הבינו זה את זה בקריצה, והסכימו שהזיעה הניגרת דווקא מכניסה אותם לאווירה, 20 שנה אחורה במנהרת הזמן, אל קיץ שהיה חם בכל היבט אפשרי.

חמשת המרואיינים התקבצו בזה אחר זה למקום המפגש, אך הטפיחות ההדדיות על השכם ולחיצות הידיים הסגירו היכרות עמוקה שכמו דילגה לה מעל שני עשורים, כאילו התרחש הכול רק אתמול. אולי עוד כמה שערות הלבינו ונוספו אי אלו קמטים, אבל הדיון הערכי סביב השולחן מתקיים באותו להט כאילו ממש עכשיו עומדים בחוץ שוטרים וחיילים בשחור, מחכים להרוס חיים שלמים, וזה הרגע להכריע כיצד להניא אותם ממעשה החורבן.

את החום בחוץ מרעננת הרוח שנושבת בין הדוברים: לא הרוח שהתמקדה באהבה וסיימה בכישלון, אלא רוח שסירבה להתכופף גם מול סמלי שלטון ולא חששה מתדמית תקשורתית שלילית. על אף המפלה בגוש קטיף, הולידה הרוח הזו פירות ופירי פירות שהבשילו בשנים שחלפו להצלחות אסטרטגיות מסוג חדש, ועל כך עוד ידובר.

סביב השולחן חמישה פעילים שהובילו קו מאבק תקיף במוצהר, לעומת זה של מועצת יש"ע וועד מתיישבי גוש קטיף. הרב גדי בן זמרה, ראש אולפנת מעלה לבונה, היה איש מטה "יהודי לא מגרש יהודי", שעסק בעידוד חיילים ושוטרים לסרב לפקודת הגירוש. המטה, מבית ישיבת 'עוד יוסף חי' ביצהר והרב יצחק גינזבורג, החל בפעילות הציבורית בעקבות הפסק המפורסם של הרב אברהם שפירא זצ"ל שלפיו על חיילים להודיע מבעוד מועד למפקדיהם כי יסרבו לבצע את פקודת העקירה.

משה (מוסא) כהן, ר"מ ויועץ חינוכי בישיבת בני עקיבא מטה בנימין, היה אז רכז השטח של מועצת יש"ע במחוז ירושלים. הוא ורכזים נוספים עבדו עם מועצת יש"ע בתחילת המאבק הכתום, אבל במהלך אירועי כפר מימון, "כשהבנו שעובדים עלינו ואין מאבק", פרשו ממועצת יש"ע והנהיגו קו פעולה עצמאי. אחרי הגירוש התאחדו חלק מהפעילים ההם והקימו את תנועת 'קוממיות'.

עוז קדמון, מגורש מכפר דרום, הוא כיום חקלאי תושב כפר מימון. קדמון לא היה משויך למטה מסוים, אלא מגדיר את עצמו כמי שחבר לכל גוף שנאבק, "גם לגופים שמחו בדרכים משלהם. מריכוז העיר אופקים בתקופת משאל המתפקדים, ועד לתושבי גב ההר שהגיעו עם קו עצמאי, הן בכפר מימון והן בכפר דרום". קדמון היה מהתושבים המיליטנטיים ביותר מבחינת אופי המאבק בגוש קטיף.

הרב יעקב (יקי) סביר היה במשך שנים רבות ר"מ בישיבת אלון מורה ותושב היישוב. בתקופת הגירוש היה גם הוא ממאוכזבי מועצת יש"ע, שאליה חבר בתחילה, ולאחר מכן הוביל התנגדות תקיפה יותר, ששיאה היה ההתבצרות הממושכת על גג בית הכנסת בכפר דרום.

בעז העצני, איש קריית ארבע, היה חבר מטה 'שנית גמלא לא תיפול', שעסק במגוון פעילויות הסברה ושטח, החתמת עצומות בעד סרבנות ועוד, ותמיכה בחסימות הכבישים.

האם לדעתכם המאבק הכתום יכול היה למנוע את הגירוש? האם היה אפשר לנהל אותו אחרת כך שננצח, או שבכל מקרה זה היה חסר סיכוי?

הרב גדי בן זמרה: "היעד היה עצירת הגירוש, ובזה נכשלנו. אבל אני מאמין שבתחום שבו פעלתי ואותו זיהיתי כשובר שוויון - סוגיית סירוב הפקודה - אם הציבור היה נענה לזה, הגירוש היה נמנע. אם כמה אלפי חיילים היו מביעים דעתם כחצי שנה לפני הגירוש, כמו שר' אברום רצה, אזי בנקודת הזמן המדויקת ההיא יכולנו להכריע את המערכה עם מעט חיילים, עיין ערך קפלן".

בן זמרה מסכים שבזמן הגירוש עצמו היו תופעות מקומיות של סירובי פקודה ברמה זו או אחרת, "אבל בתוך האירוע עצמו זה כבר חסר משמעות, הרכבת כבר יצאה מהתחנה".

עוז קדמון נועץ את הסיכה למבחן הזה חודש לפני הגירוש, בכפר מימון. האירוע הזה, אגב, יתברר במהלך השיחה כקו פרשת מים שעדיין מבעבעת בו לבה רותחת של תחושות תסכול ואף נבגדות מבחינת כל המשתתפים בדיון. "כפר מימון היה אבן בוחן", קובע קדמון. "אמרו לי מג"דים: אם היו פורצים את הגדר והייתה

הרב גדי בן זמרה:
"אני מאמין שבתחום שבו פעלתי ואותו זיהיתי כשובר שוויון - סוגיית סירוב הפקודה - אם הציבור היה נענה לזה, הגירוש היה נמנע. אם כמה אלפי חיילים היו מביעים את דעתם כחצי שנה לפני הגירוש, כמו שר' אברום רצה, אזי בנקודת הזמן המדויקת ההיא יכולנו להכריע את המערכה עם מעט חיילים, עיין ערך קפלן"

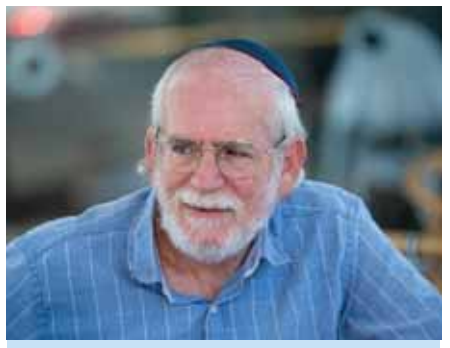

חגית רוזנבאום

←
"צה"ל ראה בזה אבן בוחן לנושא ההצלחה והציות". אירועי כפר מימון, 2005

צילום: אוסף רפי בן בסט מרכז קטיף

הרב יקי סביר:
"לדעתי יכולנו להוציא עשרת אלפים איש מכפר מימון ולפרוץ לגוש, בשביל זה הם באו. לא הייתה סכנה בתוואי הדרך שהובלנו, ולא בחיתוך הגדרות. אלא שבמועצת יש"ע היו גורמים שהיו בקונפליקט פנימי כל הזמן בנוגע לקו המאבק והיחס לחוק, ובסופו של דבר הם הוליכו אותנו שולל. הייתה פה הונאה במזיד של כולם, חד וחלק!"

מתבצעת אלימות כלפי המפגינים, היינו מורידים את החולצה והדרגות וקוראים לחיילים להצטרף לצד השני. צה"ל ראה בכפר מימון אבן בוחן לנושא ההצלחה והציות, כהכנה לקראת הגירוש. הם בדקו אם הם מסוגלים לעמוד מול 20-30 אלף אזרחים ולשלוט בכוח, והם הצליחו. אם הייתה פריצה של הגדרות, ותופעה נרחבת של סירוב כתוצאה מכך - זה היה אחרת".

בן זמרה ממשיך ומסביר מדוע סירוב פקודה הוא בעיניו הדירקטיבה המכריעה באמת: "מעבר לכך שמבחינה מצפונית ותורנית לחייל אסור לציית לפקודה כזו, נשענו על מה שקרה אחרי ברוך גולדשטיין, כשהממשלה החליטה לפנות את שכונת תל רומיידה בחברון. בזמנו הרב גורן, הרב נריה, ר' אברום שפירא ועוד רבנים חשובים חתמו על קריאה לסירוב פקודה ובכך נמנע הפינוי בחברון. מוטה גור, שהיה אז סגן שר הביטחון, אמר לימים לר' יעקב שפירא: אביך עצר את הגירוש מתל רומיידה. הבנו ששם רק עצם האמירה של סירוב פקודה והפחד מקריסת הצבא הספיקו כדי למנוע את הפינוי, ולכן הבשילה ההחלטה שגם הפעם צריך ללכת על זה".

בעז העצני מזכיר שנושא סירוב הפקודה הדהד גם מחוץ לגבולות המחנה: "גם במחנה הלא דתי היו דיבורים על סירובי פקודה. פרסמנו מודעות ענק בנושא הזה, וחתמו עליהן אנשים כמו מאיר הר ציון, עידו נתניהו, בן ציון נתניהו ואחרים".

מה אתם אומרים על הטענה שאם אנחנו נסרב, הסרבנות תהיה לגיטימית גם במחנות אחרים? תראו לאן הגענו עם זה בסרבנות קפלן.

בן זמרה: "המאבק ברפורמה עשה יחסי ציבור גרועים מאוד לסרבנות ולחסימת הכבישים. בציבור הפטריוטי נוצרה סלידה כלפי צורות המחאה האלו. אבל אין בין הסירוב שלנו לשלהם ולא כלום. הסירוב שלנו היה נעים, עם חיוך, בלי אלימות, לא בא להכעיס. אמרנו בסך הכול: 'זה לא התפקיד של הצבא ולכן לא נבצע פקודה כזו.

מוסא כהן:
"חשבנו שמועצת יש"ע תעמיד את המדינה במקום, שהולכים לסרב פקודה למדינה, להשבית את המדינה. חשבנו שמועצת יש"ע באמת תצא נגד הממסד, ותעמיד את התורה במקום שבו המדינה טועה. הבטיחו שזה יהיה סירוב אמיתי, אבל שיקרו לנו. כשגילינו שעבדו עלינו, הבנו שהמאבק נכשל"

אם אתם רוצים תשפטו אותי ואני מוכן גם ללכת לכלא'. הציור שלי היה שמאות צוערים מבה"ד 1 אומרים: 'אנחנו לא באירוע', מניחים את הנשק בחיוך, הולכים לכלא ובזה האירוע נגמר, הגירוש ייעצר".

העצני: "המערכות כולן שמו אותנו על הכוונת, אנחנו היינו אז האויב. התגובה הכי קיצונית שלנו הייתה בסך הכול לסרב לפעולה עצמה, בלי לשרוף ובלי לשבור כלים. השמאל, לעומת זאת, השבית את הצבא על עילת הסבירות - משהו שבכלל לא קשור לצה"ל. אנחנו קראנו לסרב לפקודה צבאית שאינה הגנה מפני האויב, אלא צבא העם תוקף את העם. 'אחים לנשק' הרסו את הצבא כשהוא יוצא להתגונן מול האויב, חוללו מהפכה צבאית כשהכוח הלוחם נמצא מול האויב".

מוסא כהן: "קראנו לסרב פקודה באירוע אחד, בזמן ספציפי לגבי פקודה מסוימת. הקריאה שלהם הייתה: אנחנו עוזבים את הצבא, נותנים למדינה לפרפר בידי האויב".

ואחרי ביטול ההשוואה לסרבני קפלן, מסביר בן זמרה את הקושי השורשי שהכשיל את מהלך סירוב הפקודה בציבור הכתום: "זה לא הצליח כי הציבור הדתי־לאומי מחויב למדינתו לפני שהוא מחויב לתורתו", הוא אומר בחריפות. "וזה מורכב מאוד, כי אצלם זה לא התורה מול המדינה, אלא המדינה מבחינתם היא עצמה עניין אלוקי, אז ממילא בהיבט התורני הם הכריעו בעד הערך התורני של המדינה לעומת האותיות הקטנות של הרמב"ם. מעבר לקונפליקט הדתי, יש אצלם גם את העניין הסוציולוגי - השייכות. לכן זו הייתה גאונות של הצד השני, לשים את דגל המדינה על המדים והכובע של החיילים. זה בעצם אומר לדתיים־לאומיים: אני זה שבא בשם המדינה, למי אתה שייך? אם אתה איתי, אתה בקבוצת השייכות הנכונה. אם לא, אתה סתם כעדר שאין לו רועה. זו גאונות מטורפת שלהם שישבה על הקונפליקט הפנימי אצלנו. הם הפכו את

"בגירוש עצמו היה ציבור גדול שהגיע בסוף לעסקה מול הצבא". תושבים מתפנים מנווה דקלים

צילום: גדי קבלו, ארכיון מרכז מורשת גוש קטיף

משמעות הסירוב לזה שאם אני מסרב פקודה - אני יוצא מכלל ישראל. לכן נכשלנו".

את מה שבן זמרה וחבריו למטה הבינו מתחילת הדרך, פעילים אחרים עיכלו מאוחר יותר. מוסא כהן וחבריו, שעבדו כאמור בתוך מועצת יש"ע, עשו את פניית הפרסה כשהבינו שהקונסנסוס הכללי של נכונות לעמוד כנגד המדינה - סירוב במובן הרחב - לא תופס בממסד המתנחלי. "חשבנו שמועצת יש"ע תעמיד את המדינה במקום, שהולכים לסרב פקודה למדינה, להשבית את המדינה. חשבנו שמועצת יש"ע באמת תצא נגד הממסד ותעמיד את התורה במקום שבו המדינה טועה. הבטיחו שזה יהיה סירוב אמיתי. אבל שיקרו לנו. כשגילינו שעבדו עלינו, הבנו שהמאבק נכשל".

כהן מתאר כיצד הוא וחבריו הרכזים במועצת יש"ע בנו תוכנית עם קו שהיה יכול לדעתם להניב מאבק משמעותי, "אבל אחרי שבנינו תוכניות, הכנו את השטח - פתאום שינו לנו הכול והפכו את זה לכלום. תכננו שיצאו לצעדות רגליות מכל הערים לעבר גוש קטיף, היו אלפים שהיו מוכנים לצאת לצעדה כזו. הכנו ציוד בשטח בתחנות לפי ימים, אבל בסוף ביטלו לנו הכול".

"אם הממסד אומר לך שהשמש זורחת - תבין הפוך"

להזכיר בפורום הזה מושגים כמו מועצת יש"ע או כפר מימון זה כמעט כמו להוסיף גלון נפט לשריפת ענק שבוערת כבר 20 שנה. סביב השולחן אין מי שאין לו חוויה אישית כואבת, לחלקם עד רמת הבגידה האישית, מהאירוע ומאלה שתפעלו אותו.

הרב יקי סביר עוצר לרגע את הדיון העקרוני ומשתף בסיפורו האישי: נוכח התובנות העולות ממנו בנוגע לאופי המאבק ולהנהגת המתיישבים, קשה שלא לנוע באי־נוחות על הכיסא.

הרב יקי נמנה תחילה עם חבורת פעילים שנקטה קו אקטיבי ביותר, שהחברים בה כיום הם "אנשי משרד האוצר", הוא צוחק. בצלאל סמוטריץ' ועוד חברים ישבו איתו אז באותו חדר במושב נחלים, וזמן קצר לאחר מכן נעצרו חלקם על ידי השב"כ, והוא באורח פלא נותר בחוץ. הרב יקי המשיך להגות תוכניות שמטרתן "יצירת כאוס", כלשונו. הראשונה הייתה לצאת מכפר מימון רגלית, בקבוצה גדולה, ולהסתנן לגוש קטיף, שכבר היה נצור, באמצעות חיתוך הגדרות סמוך לחממות כפר דרום.

הרב יקי ישב על התוכנית עם אחד מבכירי מועצת יש"ע, והשקיע בה תכנון וחשיבה רבים. "הוא אישר לי לצאת עם החבר'ה שלי, כ־1,500 איש, ויחד עם ענר אפיריון התחלנו להוריד את זה לפרטים. פתאום הבכיר ההוא אומר לי: 'יש לי מישהו, קצין בסיירת מטכ"ל לשעבר, שרוצה להצטרף אליכם'. בתמימותנו הסכמנו שיחבור אלינו. הוא ישב איתנו על כל התוכניות, איפה הולכים, איפה חותכים, ידע את כל הפרטים".

ביום חמישי יצא הרב יקי עם הקבוצה מכפר מימון כמתוכנן, עם מפות, מכשירי קשר וכל הציוד הדרוש כדי לחלק לחברי הקבוצה. "ביציאה מהשער תופסים אותי שני אנשי בילוש בלבוש אזרחי: אתה יעקב סביר? כן. מספר תעודת זהות? נתתי להם. מיד הוכנסתי לטויוטה משטרתית ונעצרתי במקום. החבר'ה נשארו עם ענר, ראו שאני לא עונה לטלפונים, והתחילו ללכת. הם חוצים את הכביש צפונית לצומת גמה ("בדיוק איפה שהנובה!" מזכיר עוז קדמון), שם מחכה ג'יפ של הבכיר ההוא ממועצת יש"ע עם המטכ"ליסט שהצניח לנו. המוצנח אומר לענר: הרב יקי אמר שאני מפקד הכוח! ענר מקבל, למרות שההוא היה איתנו בקושי ישיבה אחת".

מוסא כהן היה המאסף של אותה שיירת צועדים, ומספר גם הוא על ריח לא טוב של תרגיל שכבר היה באוויר: "חצינו את הכביש והיה ברור שיש פה משהו מאורגן. מישהו דואג שלא תהיה תנועה על הכביש, ואיך זה שלא מדווחים עלינו? יש משטרה בעסק. בסוף ראינו גם בילוש באזרחי מצטרף לאנשים שלנו".

הרב יקי ממשיך ומתאר את שהתרחש בזמן שהיה עצור: "אותו 'מפקד' הוביל את הכוח שלנו לשדה ליד כיסופים, שם חיכו להם אוטובוסים, ניידות, בילוש, הכול. ענר לקח איתו 30 איש והם רצו בכל הכוח לכיוון כיסופים, פרצו את המחסום והגיעו לכפר דרום. אבל כל שאר הכוח, כמעט 1,300 איש, הובל

עוז קדמון:
"אם הציבור היה נכון לסיים בבית המעצר ולהיאבק - שזה לא דורש הרבה יותר מאשר פשוט להיות שק תפוחי אדמה - זה היה מעמיד את המערכת במקום אחר. בבית שלנו לקח כמה שעות עד שהוציאו את כולם מהבית, כולל סירובי פקודה תוך כדי, חיילים שפרשו הצידה. אם אנשים לא היו יוצאים מהבית על הרגליים, אפילו בנקודת הזמן ההיא עוד היה אפשר למנוע"

היישר לאוטובוסים. מי ארגן את זה?!" מסכם הרב יקי בשאלה שכל הנוכחים תמימי דעים בתשובה עליה.

"מה הייתה המטרה שלהם?" הוא ממשיך ותוהה, "לדעתי יכולנו להוציא עשרת אלפים איש מכפר מימון ולפרוץ לגוש, בשביל זה הם באו. לא הייתה סכנה בתוואי הדרך שהובלנו, ולא בחיתוך הגדרות. אלא שבמועצת יש"ע היו גורמים שהיו בקונפליקט פנימי כל הזמן בנוגע לקו המאבק והיחס לחוק, ובסופו של דבר הם הוליכו אותנו שולל, הייתה פה הונאה במזיד של כולם, חד וחלק!" פוסק הרב יקי.

מוסא כהן: "כפר מימון נכשל בגלל המהלך שהיה באותו לילה. מועצת יש"ע הבינו שהם לא מסוגלים ללכת על זה, אז החליטו לשחרר את השסתום, לתת לנו להרגיש מנצחים ולצעוד לגוש, ועל הדרך להוציא את 'הקיצוניים' החוצה. אבל כשהגענו לאופקים פגשנו אנשים מכפר מימון שסיפרו שהתפרקה החבילה. זו הייתה הונאה גאונית".

בן זמרה: "הלקח הוא שבפעם הבאה שנצטרך להיאבק - לא נעשה שום דבר דרך גוף ממסדי. אם הממסד אומר לך שהשמש זורחת - תבין הפוך. יישמנו את הלקח הזה במאבק החזרה לחומש", הוא מספר, והעצני, שהיה שותפו למטה חומש, מהנהן באישור ומוסיף את הלקח שלו מהסיפור: "עד שמועצת יש"ע נכנסה למאבק ושאבה אותנו, כל אחד נאבק איך שרצה. כשהם נכנסו הם לקחו את כולם יחד בצורה מרוכזת למאבק שלהם וזה מה שקרה. המסקנה היא שכל אחד יעשה מה שהוא רוצה במאבק, שיהיה כאוס מוחלט, שלא יהיה גוף אחד שלוקח אליו את כולם".

הם ניסו בכלל לנצח, או לא באמת התכוונו לזה?

כהן: "הם ניסו לשנות את רוח העם להיות בעד ההתיישבות, אבל ברגע שהבינו שזה לא יקרה, הם לא התכוונו לנצח את צה"ל, רק להסביר שעושים פה טעות. זכור המשפט של אורי אריאל - אוי ואבוי אם ננצח את צה"ל, בזה מתפרקת המדינה". העצני צוחק ומזכיר: "ומה עשינו בכל גוש אמונים? ניצחנו את הצבא, לתיאבון!". אבל מלמד זכות: "מועצת יש"ע לא היו רעים, הם היו קורבנות שנקלעו לסיטואציה מהפכנית ולא היו בנויים לעשות מהפכה".

20 שנה לגירוש
מגוש קטיף וצפון השומרון

"גירוש דומה ביהודה ושומרון כבר לא יקרה, הרוח השתנתה". משתתפי המפגש

דקלים, חוף ושאנטי

המאבק הכתום הלך והתקרב לנקודת האל־חזור - יום הגירוש עצמו. אחרי שכל השלבים הקודמים, שנידונו לעיל, נכשלו מסיבות כאלה ואחרות, נותרה הישורת האחרונה - המערכה של התושבים מול הכוחות האין־סופיים בשחור שהגיעו להוציא אותם מהסלון, מהמטבח, מהחצר האהובה שבהם רקמו חיים שלמים. גם שם, טוענים משתתפי השיח, יש תסריטים אחרים שהיו יכולים להוביל לסוף אחר לסרט הכתום.

עוז קדמון, כאמור תושב כפר דרום שבעצמו גורש מהבית, השתדל ליצור סצנריו אחר עבור החיילים שהגיעו לביתו, קצת יותר קשוח מזה שהתרחש ב־99 אחוזים מבתי המתיישבים. "גם ביישובים שיותר נאבקו, בגירוש עצמו היה ציבור גדול שהגיע בסוף לעסקה מול הצבא: תשאירו אותנו לסוף, תנו לנו לעשות סיבוב עם ספרי התורה וכו'. הצבא הסכים לתת להם את זכות המחאה, את הבקשות האחרונות. גם בנקודה הזו, אם הציבור היה נכון לסיים בבית המעצר ולהיאבק - שזה לא דורש הרבה יותר מאשר פשוט להיות שק תפוחי אדמה - זה היה מעמיד את המערכת במקום אחר. בבית שלנו לקח כמה שעות עד שהוציאו את כולם מהבית, כולל סירובי פקודה תוך כדי, חיילים שפרשו הצידה. אם התופעה הזו, שאנשים לא יוצאים מהבית על הרגליים, הייתה רחבה יותר - אז אפילו בנקודת הזמן ההיא עדיין היה אפשר למנוע את הגירוש".

העצני: "לכל הפחות זה היה עושה את כל האירוע מכוער וקשה יותר, משאיר זיכרונות לא נעימים, בניגוד לזיכרונות הנעימים שנותרו לשלטון מהגירוש".

כהן מזכיר את מבחן עמונה לגבי שאלת התדמית השלילית של מאבק "לא נעים", ואת התוצאות הברורות: "עמונה בתשס"ו הייתה הראשונה מתוך סדרה של כמה נקודות שהיו אמורות להתפנות. אבל אחרי המאבק שהיה שם, אף אחד לא רצה להמשיך לנקודות הבאות. עמונה וצורת המאבק שלה הצילה את היישובים הבאים בתור".

הרב יקי מסביר כי אופייה של ההתיישבות בחבל קטיף פשוט לא תאם מאבק יותר תקיף, שכולל יציאה נגד בעלי הסמכות. "הגעתי מגב ההר לגוש קטיף, האווירה שם הייתה הפוכה ב־180 מעלות ממה שהכרתי. אנשים חיו בשאנטי, עם עצי דקל, חוף וים. אלה אנשים שבמקום הפנימי שלהם לא מסוגלים לצאת נגד הוראה של שוטר או חייל. אם בנווה דקלים בלבד כולם היו מתפנים בשיטת 'דג מפרפר' בידי החיילים, צה"ל היה נשבר כבר שם. היה לוקח לפחות שלושה שבועות לפנות יישוב אחד". קדמון מאשש מהחוויה האישית שלו: "חייל שגרר משפחה אחת בלבד, הלך אחר כך הצידה ובכה את נשמתו. הוא לא היה יכול אחר כך לתפקד ולעשות את זה אצל עוד משפחה". הרב סביר ממשיך: "עם אפקט דומינו כזה יכולנו ליצור דה־מוראליזציה משמעותית בצבא, וזה יכול היה להפוך הכול. זה לא קרה כי אנשים לא היו שם מנטלית".

אבל גם במקומות שבהם היה מאבק תקיף, כמו כפר דרום וצפון השומרון, הגירוש הצליח. אז גם השיטה שלכם נכשלה?

"אחרי שהגוש כולו פונה תוך חמישה ימים, ברור שחומש ושא־נור הבינו שהם קרב מאסף, שהם לבד וזה הסוף. זה שבר את הרוח", אומר כהן, והרב יקי מזכיר: "גם בכפר דרום המאבק היה רק בגג בית הכנסת. רק מעט משפחות נאבקו עם השוטרים".

מה לדעתכם הלקח המרכזי שיישומו יוכל למנוע פינוי עתידי ביהודה ושומרון?

כהן: "הציבור התפכח מאוד, ורואים את זה במפעל החוות והגבעות כיום, וגם בעובדה שאנשים שהיו בלב ליבה של ההתנגדות התקיפה אז, היום הם חברי כנסת, שרים, ראשי ישיבות ואנשי ציבור", הוא מכוון לשרים כמו סמוטריץ', סטרוק ובן גביר ואנשיהם במשרות הממלכתיות. "זה מוכיח שיש שינוי ברוח הציבורית. אומנם יש לנו עוד דרך, אבל אני במקום אופטימי. לא נגיע לעוד מציאות של גירוש כמו בגוש, אנחנו במקום אחר".

גם הרב יקי, בדומה לקודמו, מצביע על מפעל הגבעות והחוות כסיבה לאופטימיות: "מתוך היכרות עם ההארד־קור של הגבעות והחוות, צה"ל היום יודע שזה לא הסגנון שהיה לו בגוש קטיף. אין דבר כזה שאנשים יצייתו לפקודות כאלה. הרוח השתנתה. למדנו לקח, והדור הצעיר חושב קצת אחרת".

בן זמרה: "בעיניי השאלה הגדולה היא הנאמנות. אני רואה את המדינה כשחקן על לוח השחמט, אבל היא ודאי לא המלך. הנאמנות שלנו צריכה להיות קודם כול למלך - מלכו של עולם, ולטובת הנאמנות הזו משתמשים בכל הכלים שעל הלוח, כולל במדינה. לכן ככל שהנאמנות למדינה לא תהיה עיוורת, שנשתחרר מזה, והנאמנות תהיה רק למלך - ממילא נוכל להיטיב גם עם המדינה. אנחנו רואים את זה בכל מה שקרה אחרי הגירוש - המאבק בעמונה, ההתיישבות בחומש, בחוות ובגבעות. אגב", הוא מוסיף, "גם הדירקטיבה של זרבוב עזה יצאה מאנ"ש, מכאלה שהנאמנות שלהם למלך גוברת על הכול", הוא מכוון לאנשי החוות, הגבעות ואחרים שהתגייסו ליחידות הצמ"ה, "הם הצליחו בחן ובמסירות לגרור את המערכת הצבאית למקום הזה, להבין שזו הפעולה האסטרטגית החשובה ביותר בחבל עזה. זוהי מטרת המלחמה וזה מה שיכול לגרום להתיישבות בעזה. זה בא מאנשי החוות, שהדנ"א שלהם הוא אנטי־ממסדי".

בעז העצני:
"הציבור הלאומי נכנס למשפט, לתקשורת, לכל תחומי החיים של המדינה, כלקח מהכישלון בגוש קטיף. אי אפשר להשוות בכלל לוואקום שהיה אז. יש היום המון יוזמות פרטיות. גם נוער הגבעות זה 'מייד אין גוש קטיף'. וגם האנשים שלנו שהיום בשלטון, בן גביר וסמוטריץ' שמחזיקים יחד 14 מנדטים, לעומת המפד"ל שנעלמו ופשטו את הרגל, זה תוצאה של הגירוש. ברור שכל המגמות הללו יתחזקו"

העצני אינו מודאג מתסריט של עקירה בסדר גודל כזה ביו"ש, "היום יש הרבה יותר תושבים, מה גם שאין את שרון - רק הוא היה מסוגל להחליט ולבצע דבר שכזה". הוא מצביע על לקחים שהופקו, והראשון מהם היה המאבק בעמונה. "החבר'ה מהגוש באו לשם לסגור חשבונות. אחר כך באו העליות לחומש, ואז תנועת נחלה עם הקמת היישובים מחוץ לגדר, ועוד תנועות. הציבור הלאומי נכנס למשפט, לתקשורת, לכל תחומי החיים של המדינה, כלקח מהכישלון בגוש קטיף. אי אפשר להשוות בכלל לוואקום שהיה אז. יש היום המון יוזמות פרטיות. גם נוער הגבעות זה 'מייד אין גוש קטיף'. וגם האנשים שלנו שהיום בשלטון, בן גביר וסמוטריץ' שמחזיקים יחד 14 מנדטים, לעומת המפד"ל שנעלמו ופשטו את הרגל, זה תוצאה של הגירוש. ברור שכל המגמות הללו יתחזקו".

אתם חושבים שצריך כיום לחדש את ההתיישבות בחבל עזה?

השאלה אומנם כמעט מיותרת בפורום כזה, ובכל זאת יש מה לחדד באופי הדרישה: "השיעור שלנו לגבי ההתיישבות המחודשת בעזה צריך להיות תפיסת היקפים רחבים יותר", מסמן קדמון. "שדרות תהיה עיר נמל שעולה על עזה בכל ההיבטים. יהיו מגרשים וקרקע לבנייה ללוחמים בכל מקום. לעלות על הכול עם דיניינים ולבנות, זה הפתרון".

העצני מאיר נקודה נוספת לחשיבות ההתיישבות בעזה: "קודם כול צריך. זה ארץ ישראל, חוף הנגב. זה גם שייך לנו לפי החוק הבין־לאומי. מעבר לזה, אם יהיו יישובים בחבל עזה, גם קיבוצי העוטף יתאכלסו מחדש. אם יהיה שם חמאס, הם לא יחזרו. אבל ייקח כמה שנים עד שנקבל את הלגיטימציה". ■